

Beter Nederlands

De verdieping

Grammatica voor
anderstaligen

Dina Bouman-Noordermeer
Marilene Gathier
Erica Griffioen
Rita Rutten

uitgeverij
coutinho

Voorwoord

Beter Nederlands is tot stand gekomen vanuit de ervaring van de schrijvers met het onderwijs van het Nederlands als tweede taal bij de Taalschool voor Vluchtelingen, destijds een onderdeel van de Vereniging voor Vluchtelingenwerk Rijnmond, in Rotterdam. Omdat de schrijvers voor een belangrijk deel nog steeds werken met tweede taalleerders, was het mogelijk te zorgen voor actualisering van deze uitgave. Met *Beter Nederlands* willen wij betekenis en grammatica verbinden en gaan wij in op veel voorkomende leervragen rond grammatica. Theoretische uitleg houden we beperkt, maar we geven wel wat regels die houvast moeten bieden en leveren daar oefenstof bij.

De totstandkoming van dit boek was een voortdurend proces van bedenken, in de praktijk uitproberen, herzien, opnieuw uitproberen, opnieuw herzien, schrappen, toevoegen, weer uitproberen enzovoort.

Dit boek had niet gemaakt kunnen worden zonder de inbreng van de cursisten van de VVR-Taalschool in Rotterdam. Hun vragen, kritiek en opmerkingen zijn bepalend geweest voor de inhoud.

In deze herziene uitgave zijn deel 1 en 2 samengevoegd. De theorie voor de docent en de antwoorden zijn op de website te vinden.

De ontwikkeling en toetsing van het materiaal kon destijds gebeuren dankzij een subsidie van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Het Koningin Julianafonds leverde ook een bijdrage in de kosten van uitgave.

Inhoud

	Inleiding	13
1	Het gebruik van de verschillende tijden	17
1.1	Het gebruik van het presens	17
1.2	Het gebruik van het imperfectum	17
1.3	Het gebruik van het perfectum	17
1.4	Het gebruik van het plusquamperfectum	18
	Oefeningen	18
2	Het perfectum en plusquamperfectum met meer werkwoorden	24
2.1	Het gebruik van het perfectum of plusquamperfectum	24
2.1.1	Hulpwerkwoord + infinitief zonder te	24
	Oefeningen	25
2.1.2	Hulpwerkwoord + infinitief met te (te verdwijnt in het perfectum)	25
	Oefening	26
2.1.3	Hulpwerkwoord + infinitief met te (te blijft staan in het perfectum)	26
	Oefeningen	27
3	De passieve vorm	29
3.1	Wanneer gebruik je de actieve vorm en wanneer de passieve vorm?	29
	Oefeningen	30
3.2	De passieve vorm met nog een hulpwerkwoord	32
	Oefeningen	32
3.3	Passieve zinnen met een onbepaald onderwerp	33
	Oefeningen	33
3.4	Passieve zinnen waarbij het onderwerp een bijzin is	34
	Oefeningen	35
3.5	Passieve zinnen zonder een duidelijk onderwerp	35
	Oefeningen	36
3.6	Overzicht: waar je op moet letten bij passieve zinnen	36
	Oefeningen	38

4	Het werkwoord zullen	40
4.1	Het gebruik van zullen in het presens	40
4.1.1	Toekomst (formeel)	40
4.1.2	Voorstel	40
4.1.3	Belofte of afspraak	41
4.1.4	Wil van de spreker	41
4.1.5	Waarschijnlijkheid	41
4.1.6	Inleven in een situatie (fantasie)	41
	Oefeningen	42
4.1.7	Overzicht van het gebruik van zullen in het presens	44
	Oefeningen	44
4.2	Het gebruik van zullen in het imperfectum	45
4.2.1	Beleefde vraag of verzoek	46
4.2.2	Mogelijkheid	46
4.2.3	Advies	47
4.2.4	Herinnering aan een belofte of afspraak	47
4.2.5	Onzekere informatie	47
4.2.6	Denkbeeldige situatie en fantasie	47
4.2.7	Wens	48
	Oefeningen	48
4.2.8	Overzicht van het gebruik van zullen in het imperfectum	50
	Oefeningen	51
5	Als ... dan-zinnen	54
5.1	Wanneer gebruik je het presens?	54
5.2	Wanneer gebruik je het imperfectum?	54
5.3	Wanneer gebruik je het perfectum?	56
5.4	Wanneer gebruik je het plusquamperfectum?	57
	Oefeningen	57
6	Voegwoorden	62
6.1	Voegwoorden van tijd	62
	Oefeningen	62
6.2	Voegwoorden van reden, oorzaak en gevolg	65
	Oefeningen	66
6.3	Voegwoorden van doel	68
	Oefeningen	68

6.4	Voegwoorden van vergelijking	69
	Oefeningen	71
6.5	Voegwoorden van verhouding	72
6.5.1	Naarmate/naargelang	72
6.5.2	Hoe ... hoe ...	72
6.5.3	Vaste uitdrukkingen	73
	Oefening	73
6.6	Voegwoorden van beperking	73
	Oefeningen	74
6.7	Voegwoorden van voorwaarde	75
	Oefening	76
6.8	Voegwoorden van tegenstelling	76
	Oefeningen	77
6.9	Overzicht voegwoorden in formeel taalgebruik	80
7	Bijzinnen met verwijswwoorden	82
7.1	Verwijswwoorden	82
7.1.1	Wanneer gebruik je dat of die?	82
	Oefeningen	83
7.1.2	Wanneer gebruik je wat?	84
	Oefeningen	85
7.1.3	Wanneer gebruik je wie?	86
	Oefening	87
7.1.4	Wanneer gebruik je met wie, waarmee, op wie, waarop, enzovoort?	87
	Oefeningen	89
8	Verwijswwoorden met een voorzetsel	93
8.1	Verwijzing naar zaken/dingen	93
	Oefening	94
8.2	Verwijzing naar bijzinnen	94
	Oefening	95
8.3	Ergens, nergens, overal	96
	Oefeningen	96

9	Het woordje er	100
9.1	Er = plaats	100
9.2	Er + hoeveelheid	101
	Oefeningen	101
9.3	Er + onbepaald onderwerp	102
9.3.1	Er in de actieve zin	103
9.3.2	Er in de passieve zin	103
9.3.3	Er in de vraagzin met wie, wat, welke en hoeveel als (deel van het) onderwerp	103
9.3.4	Er + voorzetsel	104
9.3.5	Er kondigt een bijzin aan	104
	Oefeningen	105
10	Scheidbare en wederkerende werkwoorden	108
10.1	Scheidbare werkwoorden	108
10.1.1	Plaats van het scheidbare deel	108
	Oefeningen	109
10.2	Wanneer is een samengesteld werkwoord scheidbaar?	111
	Oefeningen	111
10.3	Wederkerende werkwoorden	112
10.3.1	Plaats van me, je, zich, ons	112
	Oefeningen	112
10.4	Scheidbare wederkerende werkwoorden met vast voorzetsel	113
10.4.1	Hoe herken je de infinitief?	114
10.4.2	Overzicht	114
	Oefeningen	114
10.5	Scheidbare werkwoorden + er/daar/hier + voorzetsel	116
	Oefeningen	116
11	Het werkwoord als bepaling en als substantief	120
11.1	Het werkwoord als bepaling	120
11.1.1	Bijvoeglijk gebruikt onvoltooid deelwoord	120
11.1.2	Bijvoeglijk gebruikt voltooid deelwoord	121
11.1.3	Bijvoeglijk gebruikte infinitief	121
	Oefeningen	122

11.2	Het werkwoord als substantief	125
11.2.1	De infinitief	125
11.2.2	De stam + ge-	126
11.2.3	Het voltooid deelwoord	126
	Oefeningen	127
12	De lidwoorden	129
12.1	Het gebruik van lidwoorden	129
	Oefeningen	131
12.2	Het gebruik van lidwoorden bij algemene uitspraken	132
	Oefeningen	133
13	Zien – horen – voelen	138
13.1	Het gebruik van zien, horen en voelen	138
	Oefeningen	139
14	Hulpwerkwoorden met te	142
14.1	Het gebruik van weten te	142
	Oefeningen	142
14.2	Het gebruik van vallen te en zijn te	144
	Oefeningen	145
14.3	Het gebruik van hebben te en krijgen te	146
	Oefeningen	147
14.4	(Be)horen te	149
	Oefening	150
15	Mogen	151
15.1	Het gebruik van mogen in de betekenis van kunnen	151
	Oefeningen	153
15.2	Advies geven op verschillende manieren	154
	Oefening	155

16	Laten	156
16.1	Laten als hulpwerkwoord	156
	Oefeningen	157
16.2	Laten als zelfstandig werkwoord	162
16.3	Laten als deel van een werkwoord, werkwoordelijke uitdrukking of werkwoord met bepaling	163
	Oefeningen	164
16.4	De volgorde van laten in de bijzin	165
	Oefening	166
	Bijlage: Grammaticale termen	167

Inleiding

Beter Nederlands is bedoeld voor het onderwijs van Nederlands als tweede taal voor volwassenen en omvat twee delen: een basisboek voor beginners – *Beter Nederlands. Een inleiding* – en dit boek voor gevorderden. Dit boek biedt beknopte korte uitleg en oefeningen per grammaticaal punt. Op de website vind je extra theorie met didactische suggesties, en de antwoorden bij de oefeningen. De antwoorden maken het boek ook bruikbaar voor zelfstudie.

Het wanneer en waarom van de aan te bieden grammaticale vormen en structuren en de functie en betekenis ervan in het taalgebruik zijn voor ons steeds de basis van aanbidding en oefening van grammatica. De structuur op zich vinden we vooral van belang om die functie en betekenis in het taalgebruik te kunnen realiseren.

Hoewel de volgorde van de verschillende hoofdstukken op zich niet cursorisch is, vormen de eenheden binnen de hoofdstukken wel cursorische gehelen. De oefening verloopt altijd van herkenning naar steeds minder geleide productie.

Doelgroep en doelstellingen

Beter Nederlands richt zich op anderstalige volwassenen in Nederland en in het buitenland die al over een zekere (basis)taalvaardigheid in het Nederlands beschikken, en die minstens enkele jaren voortgezet onderwijs hebben gevolgd. Behalve die taal- en studievoordigheid maakt enige expliciete voorkennis van grammaticale structuren en termen dit boek toegankelijker voor de cursist. Wij pretenderen niet een volledige grammatica van het Nederlands te presenteren, daarvoor bestaan naslagwerken. We stellen ons wel ten doel die grammaticale elementen die voor cursisten struikelblokken blijken (in veel gevallen zowel receptief als productief), zodanig te ordenen en te voorzien van uitleg en oefening dat ze zinvolle ondersteuning kunnen bieden bij het verder ontwikkelen van de taalvaardigheid. Dit kan gebeuren in aanvulling op bestaande methodes als *Code Plus*, *Taal Vitaal* en *Taal Totaal*, *De Delftse Methode* en *Ijsbreker*. Maar ook anderstaligen die niet (meer) op een cursus zitten, kunnen hier oefenstof vinden om eventuele lacunes in de beheersing van grammatica op te vullen.

Een uitspraak over het eindniveau dat na het doorwerken van de stof te bereiken zou zijn doen wij hier niet: grammatica is een ondersteunende factor in de taalvaardigheid. Voor het omschrijven van een taalbeheersingsniveau is meer nodig. Maar als je op C2-niveau wilt kunnen functioneren, dan heb je deze grammaticale kennis ook echt nodig.

Uitgangspunten

Een van onze belangrijkste uitgangspunten is dat grammatica binnen een taal-cursus nooit een doel op zich kan zijn, maar slechts een ondersteunende functie vervult. Dat maakt grammaticaonderwijs echter niet minder belangrijk. Losse woorden kunnen op zich immers wel betekenis hebben (en zonder uitgebreide woordenschat kan de taalvaardigheid zich niet ontwikkelen), maar de grammatica maakt hun onderlinge samenhang en verbanden in de tekst zichtbaar.

De functie, ook wel de betekenis, van grammaticale structuren in het taalgebruik is voor ons het uitgangspunt, meer dan de feitelijke vormen dit zijn. Dit betekent dat we de cursisten in eerste instantie willen leren voor welk doel een bepaalde constructie wordt gebruikt om ze pas in tweede instantie de vorm te laten manipuleren. Zo wordt bij de werkwoorden *zien*, *horen* en *voelen* allereerst aandacht besteed aan het mogelijke betekenisverschil tussen de zinnen 'Ik hoor Jan gitaar spelen' en 'Ik hoor dat Jan gitaar speelt'. Pas in een later stadium komt de vorm expliciet aan de orde.

Bij grammatica kan de keuze gemaakt worden de aanbieding en oefening expliciet of impliciet aan te pakken. De doelgroep die wij met *Beter Nederlands* voor ogen hebben zal in onze ervaring vaak met een strikt impliciete aanbieding geen genoeg nemen en vragen om (gebruiks)regels. Wij trachten hieraan tegemoet te komen door het ontdekkend leren te stimuleren. Door middel van voorbeeldzinnen (vaak mondeling voorzien van een pregnante context) wordt de functie of betekenis van een structuur of vorm duidelijk gemaakt en door herkenningsoefeningen wordt het begrip versterkt. Hierna kan de cursist door steeds minder geleide oefeningen aangeven de regels voor het gebruik en de vorm te begrijpen.

Selectie en ordening van de leerstof

De punten die opgenomen zijn in deze uitgave zijn voornamelijk geselecteerd op grond van de leservaring van de samenstellers, en op grond van de vragen van cursisten die aan gevorderdencursussen deelnamen.

Alle theorie en oefeningen die bij een bepaald grammaticaal punt horen zijn gevat in aparte hoofdstukjes. Aangezien de docenten en cursisten hierdoor zelf aan de hand van geconstateerde lacunes een selectie uit de aangeboden stof kunnen maken, hebben we afgezien van een cursorische opbouw. De docent zal dus zelf moeten bepalen welke onderdelen van deze hoofdstukken behandeld worden en hoe die over de beschikbare cursustijd verdeeld worden. Wel is het aan te bevelen de stof cyclisch te ordenen. Een onderwerp als de passieve vorm is zo uitgebreid dat de verschillende aspecten beter verspreid over de tijd aangeboden en geoefend kunnen worden. Wij vinden het niet zinvol eerst vijf weken te besteden

aan een uitputtende behandeling van de passieve vorm, om daarna drie weken achter elkaar het voornaamwoordelijk bijwoord aan te pakken.

Ook de volgorde waarin de hoofdstukken in dit boek worden gepresenteerd is zeker niet bindend. Criteria voor volgorde in aanbidding van grammatica zijn moeilijk te geven. Bij elk punt waarvoor andere onderdelen uit dit boek wél voorwaardelijk zijn, staat dit aangegeven.

Elk hoofdstukje bestaat uit een aantal subonderdelen. Hierbinnen is het wel van belang de volgorde van het boek aan te houden. De gegeven oefenstof is zoveel mogelijk geordend in een lijn van aanbidding van de betekenis of functie, via herkenning en geleide (re)productie naar vrijer gebruik.

Online studiemateriaal

www.coutinho.nl/beternederlands

Bij dit boek hoort een website met studiemateriaal. Hierop vind je extra theorie voor de docent en de taalleerder die meer wil weten, en de antwoorden bij de oefeningen.

1 Het gebruik van de verschillende tijden

Tijden		Voorbeelden
Onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.)	Presens	Hij werkt in een fabriek.
Onvoltooid verleden tijd (o.v.t.)	Imperfectum	Hij werkte in een fabriek.
Voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.)	Perfectum	Hij heeft ... gewerkt.
Voltooid verleden tijd (v.v.t.)	Plusquamperfectum	Hij had ... gewerkt.

1.1 Het gebruik van het presens

Ik *lees* de krant. (nu)
Ik *lees* de krant bij het ontbijt. (gewoonte)
Vanavond *lees* ik de krant wel. (toekomst)
Ik *ga* vanavond de krant *lezen*. (toekomst)
Als ik genoeg geld *heb*, (dan) *koop* ik een auto. (voorwaardelijke wijs)

1.2 Het gebruik van het imperfectum

Er *liepen* veel mensen op straat. (beschrijving)
Toen ik klein *was*, *ging* ik altijd lopend naar school. (gewoonte)
Toen haar wekker *afliep*, *stond* ze op, *ging* naar beneden en *maakte* het ontbijt klaar. (kort op elkaar volgende handelingen)
Als ik een fiets *had*, *was* mijn vervoersprobleem opgelost. (voorwaardelijke wijs)

1.3 Het gebruik van het perfectum

Ik *heb* in Amsterdam *gewoond*. (afgelopen situatie)
Ik *heb* mijn huis *schoongemaakt*. (afgelopen handeling)
Ik *heb* een nieuwe bril *gekocht*. (eenmalige gebeurtenis)
Als de aanvraag *is goedgekeurd*, ontvangt u het bedrag. (voorwaardelijke wijs)

Het gebruik van het plusquamperfectum

Ik ben vorig jaar in Afrika geweest. Ik *was* daar nog nooit eerder *geweest*.
 Voordat ik naar Nederland kwam, *had* ik nog nooit Nederlands *gehoord*. (vanuit het verleden praten we over een nog verder verleden)
 Als ik tijd *had gehad*, *was* ik *gekomen*. (voorwaardelijke wijs)

Voorbeeld van afwisseling in het gebruik van de tijden

Ik *ben* gisteren naar Utrecht *geweest*.
 Daar *ontmoette* ik een vriendin. Zij *woont* in Utrecht.
 Ik *had* haar een jaar niet *gezien*.
 We *dronken* samen een kop koffie.
 Ze *vertelde* me wat ze het afgelopen jaar *meegemaakt had*.
 We *hebben* een gezellige middag *gehad*.
 We *gaan* volgende week een keer samen uit *eten*.

Oefeningen

- 1 Lees de volgende tekst. Bekijk de tijden van de **blauwgedrukte** werkwoorden. Zet ze in kolommen zoals aangegeven onder de tekst. Bedenk waarom de werkwoorden in die bepaalde tijd staan.

Kriebelbeestjes

- 1 Het **heeft** voordelen om een zeepaardje te zijn, want dat **heeft** niet zo gauw last van kriebelbeestjes op zijn kop, beestjes die van je hoofd zomaar hun huis **maken**: hoofdluizen.
- 2 Toen mijn kinderen op de basisschool **zaten**, **hebben** we één keer een hoofdluizenplaag **meegemaakt**.
- 3 Onze kat **had** ons weleens een vlooiënplaag **bezorgd**, maar een luizenplaag **was** nieuw voor ons.
- 4 Onze kinderen **hadden** die beestjes van school **meegebracht**.
- 5 We **gingen** aan de slag met luizenkammen en luizenshampoo en binnen een dag of tien **verdwenen** die kriebelbeestjes gelukkig.
- 6 Bij vogels **kruipen** de luizen overal tussen hun veren.
- 7 Als de luizen uit het ei **gekropen zijn**, **voeden** ze zich met huidschilfers, hapjes veer en soms zelfs met vogelbloed.
- 8 Het is voor de vogels een heel gedoe om de luizen weg te werken. Ze **gebruiken** daarvoor hun snavel: pik, weg luis!

- 9 Maar de luizen **hebben** daar iets op **gevonden**: een schutkleur. Biologen **hebben** dit **onderzocht**.
- 10 Ze **vonden** tussen donkere veren bruine luizen en bij lichte veren **waren** de luizen roomwit.
- 11 Die schutkleur **maakt** het voor vogels extra lastig om de luizen tussen hun veren te vinden en de luizen **voelen** zich zo extra veilig.
- 12 Maar op de vogelkop **voelen** de luizen zich ook zonder schutkleur op hun gemak omdat een vogel daar met zijn snavel niet bij **kan**.
- 13 Daar **zijn** de luizen allemaal bruin, **zagen** de biologen.
- 14 De kleur **beschermt** ze waarschijnlijk tegen zonneshijn, want die **vangen** ze op een vogelkop veel meer.

	o.t.t. presens	o.v.t. imperfectum	v.t.t. perfectum	v.v.t. plusquamperfectum
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				

2 Wat is het goede vervolg op de zin? Omcirkel a of b.

- 1 In 2012 trouwde ik en kreeg ik een huis.
 - a Daarvoor had ik nog nooit een eigen huis gehad.
 - b Daarvoor heb ik nog nooit een eigen huis gehad.
- 2 Vanmorgen om zeven uur liep de wekker niet af.
 - a Om halfacht ben ik gelukkig vanzelf wakker geworden.
 - b Om halfacht was ik gelukkig vanzelf wakker geworden.

- 3 Gisteren ging de tv kapot
 - a nadat we het journaal gezien hebben.
 - b nadat we het journaal gezien hadden.
- 4 Ik belde mijn moeder
 - a nadat ik gegeten had.
 - b nadat ik gegeten heb.
- 5 Vanmorgen moest ik met mijn zoontje naar de tandarts.
 - a Hij is nog nooit bij de tandarts geweest.
 - b Hij was nog nooit bij de tandarts geweest.
- 6 Ik ging bij mijn vriend koffiedrinken,
 - a nadat ik boodschappen gedaan heb.
 - b nadat ik boodschappen gedaan had.
- 7 In de vakantie heb ik een boek gelezen
 - a waarover ik al veel gehoord heb.
 - b waarover ik al veel gehoord had.
- 8 Toen ik vorige week ziek was,
 - a heeft mijn man de was gedaan.
 - b had mijn man de was gedaan.
- 9 Mijn kinderen zijn allebei een paar dagen ziek geweest.
 - a Ze hadden de hele winter nog niets gehad.
 - b Ze hebben de hele winter nog niets gehad.
- 10 Onze burens zijn verhuisd.
 - a Ze zijn naar Rotterdam teruggegaan.
 - b Ze waren naar Rotterdam teruggegaan.

3 Kies de goede vorm van het werkwoord.

- 1 Ali woont in Rotterdam. Hij is een Turk.
Hij (is/was) in 2014 in Nederland gekomen.
Daarvoor (is/was) hij nog nooit in Nederland geweest.
- 2 Ik (heb/had) vorige week een nieuwe racefiets gekocht.
Ik (heb/had) vroeger ook een racefiets.
Maar voordat ik deze kocht, (is/was) mijn oude fiets gestolen.
Ik (ben/was) gisteren met mijn nieuwe fiets naar Delft gefietst.
Ik (ben/was) weleens in Delft geweest.
Maar ik (ben/was) er nog nooit naartoe gefietst.
- 3 Zij (heeft/had) vorige week haar eerste Spaanse les gehad.
Daarvoor (heeft/had) ze nog nooit Spaans gesproken.

- 4 Emmy (is/was) in de vakantie in Marokko geweest.
Ze (is/was) vergeten een visum aan te vragen.
Bij de grens (heeft/had) ze alsnog een visum gekregen.
- 5 Vorige week ontmoette ik een oude vriend. Ik (heb/had) hem in geen jaren gezien.

4 Gebruik de goede tijd van het werkwoord (presens, imperfectum, perfectum, plusquamperfectum).

Pech onderweg

Gisteravond (zijn) ik op de verjaardag van een goede vriendin.

Ik (kennen) haar al sinds de kleuterschool.

Om een uur of twaalf (besluiten) ik naar huis te gaan.

Ik (rijden) in mijn auto over de snelweg en (bedenken) dat ik een gezellige avond (hebben).

Plotseling (merken) ik dat ik een lekke band (hebben).

Ik (zetten) de auto aan de kant. Wat (moeten) ik doen?

Ik (verwisselen) nog nooit eerder een wiel.

Ik (besluiten) de ANWB te bellen.

‘(Blijven zitten) u maar rustig in de auto. We (komen) eraan,’ (zeggen) ze door de telefoon. Het (vriezen) buiten vijf graden.

Ik (zitten te wachten) een uur in de kou.

Ik (gaan, volgen) zo snel mogelijk een cursus ‘Pech Onderweg’.

5 Geef antwoord.

- 1 **a** Wanneer ben je in Nederland gekomen?
b Was je daarvoor weleens in Nederland geweest?
c Had je weleens iets over Nederland gelezen?
d Had je weleens Nederlandse kaas gegeten?
- 2 **a** Wanneer ben je met deze cursus begonnen?
b Had je daarvoor al een cursus Nederlands gevolgd?
c Had je daarvoor al vaak Nederlands gesproken?

6 Gebruik de goede tijd van het werkwoord.

Een dinosaurus op het strand

- 1 Het (gebeuren) twee jaar geleden.
- 2 Het (zijn) een mooie zomerdag.
- 3 Ik (liggen) op het strand in de zon.
- 4 Mijn kinderen (spelen) in het zand.
- 5 Ze (zien) al lekker bruin.
- 6 Ik (liggen + lezen) een boek.
- 7 Het (gaan) over de oertijd.
- 8 Het (zijn) een boek met plaatjes.
- 9 Er (staan) tekeningen van brontosaurussen en dinosaurussen in.
- 10 Maar ik (hebben) geen zin om te lezen.
- 11 Ik (doen) mijn ogen dicht en (vallen) in slaap.
- 12 Plotseling (schrikken) ik wakker, een kind (roepen):
'Mama, (kijken) eens wat daar (aankomen)!'
- 13 Ik (gaan + zitten) en ik (pakken) mijn bril.
- 14 In de verte (aankomen) een hele stoet kinderen met een groot beest.
- 15 Ik (denken): 'Het (lijken) wel een dinosaurus. Het (zijn) net een tekenfilm!'
- 16 Ik (opstaan) en ik (lopen) er met de kinderen naartoe.
- 17 De kinderen (zingen) rond de dinosaurus: 'Dino, Dino, we (willen) met je op de foto.'
- 18 Het beest (kijken) verbaasd om al die drukte.
- 19 Toen (zien) hij mij.
- 20 Hij (beginnen + lachen) en (buigen) zijn grote slimme kop.
- 21 Hij (likken) met zijn tong over mijn gezicht, net als een hond.

7 Gebruik de goede tijd van het werkwoord.

Een dinosaurus op het strand (vervolg)

- 1 Ik (vragen): 'Van wie (zijn) hij?'
- 2 Maar niemand (weten) het.
- 3 Hij (zien) eruit alsof hij dorst (hebben).
- 4 '(Gaan + halen) eens een emmer water voor hem,' (zeggen) ik tegen mijn zoon.
- 5 Het dier uit de oertijd (lijken + begrijpen) me.
- 6 Hij (gaan + zitten) als een hond naast me en (kijken) me verwachtingsvol aan.
- 7 Het (zullen + duren) wel een kwartiertje voor het water er (zijn).
- 8 Ik (gaan + liggen) zolang weer op mijn handdoek in het zand.

- 9 Toen de mensen (zien) dat de dinosaurus niet verder (lopen), (gaan) ze weer terug naar hun eigen plekje op het strand.
- 10 Ik (vallen) weer in slaap.
- 11 Ineens (schrikken) ik wakker van een koude plens water op mijn buik.
- 12 Mijn zoon (staan) naast me met een emmer water.
- 13 Maar waar (zijn) de dinosaurus?
- 14 Zoekend (kijken) ik rond.
- 15 Ik (vragen) mijn zoon: '(Zien) jij Dino?'
- 16 Mijn zoon (zeggen): 'Wie of wat (bedoelen) je?'
- 17 'Nou, die dinosaurus waarvoor je water (halen).'
- 18 Hij (beginnen + lachen) hard.
- 19 Hij (wijzen) naar mijn boek.
- 20 'Je (dromen) van je boek. Je (vallen) in slaap. Er (zijn) hier geen monsters te zien.'
- 21 Langzaam (beginnen + begrijpen) ik het.
- 22 Jammer, ik (vinden) hem best wel aardig.
Ik had hem wel als huisdier willen hebben.

8 Gebruik de goede tijden.

De vergissing

Het gebeurde vorige week.

- 1 Een vrouw (wandelen) met haar hondje in het park.
- 2 Het (zijn) zo'n klein hondje dat altijd (bibberen).
- 3 In dat park (tegenkomen) ze haar vriendin.
- 4 Zij (zien) elkaar twee maanden niet.
- 5 Ze (zijn) blij dat ze elkaar weer (zien).
- 6 Ze (staan) met elkaar te kletsen.
- 7 Na een paar minuten (aankomen) er een man met een grote hond.
- 8 Hij (denken) dat die vrouwen al uren (staan te kletsen)
- 9 en dat het hondje het al die tijd koud (hebben).
- 10 Hij (optillen) het hondje, (losmaken) de riem en (stoppen) het hondje onder zijn jas.
- 11 Na een tijdje (omkijken) de vrouw, om naar haar hondje te kijken. En ze (schrikken) zich dood.
- 12 Ze (denken) dat de grote hond haar kleine hondje (opeten).
- 13 En ze (flauwvallen) van schrik.